

Hanna Kruk

Akademia Morska w Gdyni

KONKURENCYJNOŚĆ GOSPODAREK PAŃSTW REGIONU MORZA BAŁTYCKIEGO A ICH EKOLOGIZACJA

STRESZCZENIE

Region Morza Bałtyckiego dotyczy 10 państw otaczających Bałtyk, z których część należy do Unii Europejskiej, a część nie. Państwa te mają różny potencjał rozwojowy. Celem artykułu jest zaprezentowanie zarówno wybranych rankingów oraz mierników konkurencyjności, jak i tych dotyczących kwestii środowiskowych.

Słowa kluczowe: konkurencyjność, Region Morza Bałtyckiego, środowisko

Wprowadzenie

Region Morza Bałtyckiego (RMB) tworzą kraje o różnym stopniu rozwoju społeczno-gospodarczego. Są to zarówno państwa należące do Unii Europejskiej, jak i te, które nie są jej członkami. Do tych pierwszych zalicza się Niemcy, Polskę, Litwę, Łotwę, Estonię, Finlandię, Szwecję i Danię, do drugich – Norwegię i Rosję (a ściślej: obwód kaliningradzki i Sankt Petersburg z obwodem leningradzkim)¹. Kraje UE już od dawna przyjmują konieczność zwiększania efektywności i konkurencyjności gospodarki z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju i koniecznością ochrony środowiska. Takie założenia pojawiły się w strategii lizbońskiej i opracowanej niedawno Strategii Europa 2020. Pojawia się jednak pytanie, czy w ten sposób kraje europejskie nie spowodują zmniejszenia swojej konkurencyjno-

---

¹ W niektórych publikacjach do RMB zaliczana jest Islandia i/lub Białoruś.

ści w sytuacji, gdy inne państwa na świecie nie mają tak restrykcyjnych wymogów ochrony środowiska?

Celem artykułu jest próba oceny konkurencyjności państw RMB w porównaniu z prowadzonymi przez nie wybranymi działaniami na rzecz ochrony środowiska na podstawie wybranych rankingów i raportów.

1. Konkurencyjność gospodarki a jej ekologizacja

Na poziomie makroekonomicznym konkurencyjność zależy od wydajności i efektywności wykorzystania zasobów danego kraju albo jest pojmowana jako warunki wspierające rozwój ekonomiczny oraz tworzące klimat odpowiedni dla przyszłych, atrakcyjnych inwestycji i przedsięwzięć. Jest też wyjaśniana jako umiejętność osiągania sukcesu w procesie gospodarczej rywalizacji². W innej definicji podkreśla się wymiar międzynarodowy – konkurencyjność państw to stopień, w jakim są one zdolne do wytwarzania produktów i usług zgodnie ze światowymi standardami (w warunkach wolnego rynku i uczciwej konkurencji) przy równoczesnym zwiększaniu dochodów swoich obywateli (poziomu dobrobytu)³. Konkurencyjność jest także utożsamiana z czynnikami strukturalnymi – warunkującymi wynik ekonomiczny nie tylko w krótkim, ale i w długim czasie – produktywnością, innowacyjnością, kwalifikacjami pracowników itp.⁴ Michael E. Porter wyróżnił powiązane ze sobą czynniki determinujące uzyskanie przewagi konkurencyjnej na poziomie gospodarki narodowej – uwarunkowania w zakresie czynników wytwórczych (zaso-

---

² J. Grabowiecki, H. Wnorowski, *Increase of competitiveness in peripheral regions. The case of the north-eastern region of Poland*, w: *Increasing regional competitiveness. Polish and British experience*, red. B. Kozuch, TNOiK, Toruń 1999, s. 169–170; B. Winiarski, *Konkurencyjność: Kryterium wyboru czy kierunek strategii i cel pośredni polityki regionalnej?*, w: *Konkurencyjność regionów*, red. M. Klamut, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. O. Langego we Wrocławiu, Wrocław 1999, s. 9; *Kompendium wiedzy o gospodarce*, red. E. Cyrson, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa–Poznań 1997, s. 153.

³ T. Önsel, F. Ülegin, G. Ulusoy, E. Aktaş, Ö. Kabak, Y.Ý. Topcu, *A new perspective of the competitiveness of the nations*, „Socio-Economic Planning Sciences” 2008, No. 42, s. 222.

⁴ S. Lall, *Competitiveness indices and developing countries: an economic evaluation of the global competitiveness report*, „World Development” 2001, Vol. 29, No. 9, s. 1503.

by oraz zdolność do ich tworzenia), strukturę popytu i rynku wewnętrznego, a także występowanie współdziałających ze sobą gałęzi gospodarki⁵.

Zazwyczaj konkurencyjność państw jest utożsamiana ze wzrostem gospodarczym (mierzonym PKB), poprawą dobrobytu (mierzoną zmianą wartości PKB *per capita*). Przyjmuje się także, że poprawa konkurencyjności wiąże się ściśle z innowacyjnością i rozwojem technologii, a w mniejszym stopniu z konkurencją cenową. Przy analizie pozycji konkurencyjnej państw uwzględnia się więc m.in. takie czynniki, jak technologię, strukturę popytu, ceny oraz zdolność do konkurencyjności, rozumianej jako umiejętność uzyskiwania ekonomicznych korzyści z innowacji. Jako jedne z podstawowych mierników stosuje się realną stopę wzrostu PKB oraz PKB *per capita* z uwzględnieniem parytetu siły nabywczej, wybrane mierniki innowacji, wartość eksportu i inne. Przy analizie nie można też pomijać uwarunkowań przyrodniczych (położenie, klimat, surowce energetyczne itp.)⁶.

Z gospodarką poszczególnych państw nierozdzielnie wiąże się kwestia pozyskiwania zasobów naturalnych oraz efektywności ich wykorzystania, a także zachowania najcenniejszych elementów dla obecnych i przyszłych pokoleń. Zagadnienia związane ze zrównoważonym rozwojem i racjonalnym wykorzystaniem zasobów przyrodniczych należą do tych, które znajdują się w centrum zainteresowania Komisji Europejskiej i krajów członkowskich UE. Wśród wielu zasad zrównoważonego rozwoju jest też zasada ekologizacji, zgodnie z którą prowadzona działalność gospodarcza powinna być dostosowana do szeroko rozumianych możliwości środowiska przyrodniczego, a sama ochrona środowiska jest elementem warunkującym prawidłowe gospodarowanie⁷. W ujęciu potocznym mówi się o „zazielenieniu” gospodarki. Problemom, które uprzednio były pomijane – jak zanieczyszczenie środowiska, wyczerpywanie się zasobów nieodnawialnych, zmiany klimatyczne – przypisuje się coraz większe znaczenie. Dlatego wprowadza się coraz bardziej restrykcyjne prawo ochrony środowiska w państwach europejskich, stawia się coraz większe wymogi w tej dziedzinie podmiotom gospodarczym i oferowanym przez nie dobrom, a także

⁵ *Kompendium wiedzy o gospodarce, op.cit.*, s. 153; G. Pawłowski, *Analiza efektywności funkcjonowania instytucji publicznych w aspekcie konkurencyjności polskich regionów. Możliwości zastosowania dla regionu elbląskiego*, „Zarządzanie i Edukacja”, n. spec. I, Warszawa 2000, s. 81.

⁶ J. Fagerberg, M. Srholec, M. Knell, *The competitiveness of nations: why some countries prosper while others fall behind*, „World Development” 2007, Vol. 35, No. 10, s. 1595–1615.

⁷ T. Borys, J. Śleszyński, *Ekorozwój jako zbiór zasad*, w: *Wskaźniki ekorozwoju*, red. T. Borys, Wydawnictwo Ekonomia i Środowisko, Białystok 1999, s. 85–92.

powszechne uwzględnianie przy sporządzaniu dokumentów strategicznych założeń zrównoważonego rozwoju. Definiowany jest on różnie, jednak zawsze łączy się go z poprawą jakości życia, równością społeczną, zaspokajaniem potrzeb przy równoczesnym zachowaniu długookresowej równowagi środowiska przyrodniczego oraz sprawiedliwością między- i wewnątrzpokoleniową⁸.

Ochrona środowiska i zrównoważony rozwój wydają się raczej domeną krajów rozwiniętych niż rozwijających się. Przyjmuje się, że „[...] wzrost gospodarczy poprzedza rozwój społeczny, a ten z kolei ma pierwszeństwo przed zrównoważeniem ekologicznym”⁹. Społeczeństwa żyjące w państwach o niskim poziomie rozwoju będą więc najpierw dążyły do osiągnięcia pewnego poziomu wzrostu gospodarczego, po przekroczeniu którego zaczną rozwijać sferę usług społecznych. Do momentu osiągnięcia tego punktu ich władze i społeczeństwa nie będą traktowały kwestii społecznych czy ochrony środowiska jako priorytetowych. W kolejnym etapie rozwoju zaczną, jak już wspomniano, zwracać uwagę na kwestie społeczne. Później dopiero będą dbać o środowisko przyrodnicze i wdrażać założenia zrównoważonego rozwoju do gospodarki – na tym etapie znajdują się obecnie kraje uprzemysłowione. Taki model, zaproponowany przez Francisco J. Ayala-Carcedo, wyjaśnia różnice występujące między krajami w dbałości o środowisko przyrodnicze. Należy jednak pamiętać, że problem jest znacznie bardziej skomplikowany – każde z tych państw wpływa na stan środowiska globalnego i zmienia warunki, w których funkcjonują inne gospodarki¹⁰. Stąd też rosnące znaczenie kwestii środowiskowych w skali globalnej.

Do najważniejszych kwestii dotyczących zarówno konkurencyjności gospodarek narodowych, jak i ich ekologizacji (czy też uwzględniania założeń zrównoważonego rozwoju) można zaliczyć: rozwój innowacji, a szczególnie ekoinnowacji i technologii środowiskowych, wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, jakość i bezpieczeństwo żywności (rolnictwo, rybołówstwo), ochronę i zachowanie obszarów przyrodniczo cennych, planowanie przestrzenne, budowanie świadomości eko-

---

⁸ M. Keiner, *Re-emphasizing sustainable development – the concept of ‘evolution ability’*, „Environment, Development and Sustainability” 2004, No. 6, s. 380.

⁹ F.J. Ayala-Carcedo, M.R. y González-Barros, *Economic underdevelopment and sustainable development in the world: conditioning factors, problems and opportunities*, „Environment, Development and Sustainability” 2005, No. 7, s. 98.

¹⁰ *Ibidem*, s. 98–104.

logicznej oraz społeczną odpowiedzialność biznesu (CSR), jakość życia, wykluczenie społeczne, bezrobocie czy ubóstwo.

Do pewnego stopnia istnieje więc zbieżność między konkurencyjnością a ekologizacją gospodarki. Wspólnymi elementami są m.in. dobrobyt¹¹ oraz innowacyjność i rozwój nowych technologii (które mogą ograniczać obciążenie środowiska).

Czynników i mierników uwzględnianych przy ocenie konkurencyjności czy zgodności prowadzonej gospodarki z założeniami zrównoważonego rozwoju jest wiele (środowisko przyrodnicze, wykorzystanie i ochrona jego zasobów to także elementy uwzględniane przy tworzeniu rankingów konkurencyjności). Na potrzeby niniejszego artykułu wykorzystano tylko kilka z nich – ze szczególnym uwzględnieniem obszarów wspólnych dla teorii konkurencyjności i zrównoważonego rozwoju, który może być traktowany jako synonim „zazielenienia” (ekologizacji) gospodarki – w tym poprawę jakości życia (mierzoną wartością PKB *per capita* z uwzględnieniem parytetu siły nabywczej oraz odsetkiem osób bezrobotnych¹²), innowacje (zwłaszcza te, które wiążą się z pozytywnym efektem środowiskowym¹³), wykorzystanie odnawialnych źródeł energii lub też źródeł energii, które nie powodują emisji CO₂ (elektrownie atomowe¹⁴) czy certyfikację ekologiczną.

2. Stan gospodarek państw RMB – wybrane mierniki

Jak już wspomniano, kraje RMB cechuje różnorodny poziom rozwoju społeczno-gospodarczego. W tabeli 1 zaprezentowano wybrane, podstawowe mierniki związane ze stanem gospodarki.

---

¹¹ Choć w rozwoju zrównoważonym zwraca się także uwagę na pozamaterialne aspekty jakości życia.

¹² To wybrane mierniki spośród wielu.

¹³ Za taki uważa się poprawę efektywności wykorzystania surowców i energii w procesie produkcji oraz ograniczenie zanieczyszczenia środowiska.

¹⁴ Energetyka jądrowa budzi kontrowersje. Część organizacji związanych z ochroną przyrody uważa, że stanowi ona zagrożenie dla środowiska. Jednak w *Rezolucji Parlamentu Europejskiego z dn. 15.11.2007 w sprawie ograniczania globalnego ocieplenia do 2°C – przygotowania do Konferencji Klimatycznej na Bali i dalsze działania* przyjęto, że stanowi ona źródło energii niepowodujące emisji CO₂ oraz zmian klimatycznych i powinna być dalej rozwijana.

Tabela 1. Sytuacja państw RMB – wybrane mierniki w 2010 r. (dane szacunkowe*)

Państwo	PKB <i>per capita</i> (PPP) w USD	Realna stopa wzrostu PKB w %	PKB wg sektorów gospodarki			Stopa bezrobocia w %	Stopa inflacji (CPI) w %
			rolnictwo w %	przemysł w %	usługi w %		
Dania	36 700	1,0	1,1	22,8	76,1	4,2	2,6
Estonia	19 000	2,4	2,5	28,7	68,6	17,5	2,4
Finlandia	35 300	3,2	2,6	29,1	68,2	8,4	1,2
Litwa	15 900	0,4	4,3	27,6	68,2	17,9	0,9
Łotwa	14 300	-1,8	4,2	20,6	75,2	14,3	-1,2
Niemcy	35 900	3,6	0,8	27,9	71,3	7,4	1,1
Norwegia	59 100	1,5	2,1	40,1	57,8	3,6	2,4
Polska	18 800	3,8	3,9	31,8	63,0	11,8	2,6
Rosja	15 900	3,8	4,2	33,8	62,0	7,6	6,7
Szwecja	39 000	4,1	1,7	26,1	72,2	8,3	1,4

* Ze względu na to, że podane dane są danymi szacunkowymi, w wypadku podziału PKB między sektory gospodarki mogą one nie sumować się do 100%.

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.indexmundi.com (5.07.2011).

Powyższe dane dotyczą całych państw, a nie tylko obszarów znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie Morza Bałtyckiego. Zwłaszcza w Rosji taka sytuacja może powodować powstanie istotnych nieścisłości. Mimo że są to dane szacunkowe, można sformułować pewne wnioski. Kraje RMB w różnym tempie i w odmienny sposób radzą sobie z wyjściem z kryzysu gospodarczego, co również wpływa na sytuację społeczno-gospodarczą. Dawne republiki nadbałtyckie (Litwa, Łotwa¹⁵ i Estonia) mają najwyższą stopę bezrobocia, również w Polsce brak pracy jest problemem. Wartość PKB na 1 mieszkańca z uwzględnieniem parytetu siły nabywczej relatywnie najlepiej wypada w Norwegii – tam ten miernik jest najwyższy¹⁶. PKB *per capita* jest też wysoki w innych krajach skandynawskich oraz w Niemczech. W Norwegii jest również największa rozbieżność w odniesieniu do analizy struktury PKB według struktury gospodarki (w porównaniu do innych państw tego obszaru), ponieważ w tym kraju największy udział ma przemysł, a najmniejszy – sektor

¹⁵ Łotwa ma dodatkowo problemy z deflacją i spadkiem PKB.

¹⁶ O jakości życia w Norwegii świadczyć może również fakt, że zarówno w tym kraju, jak i w Szwecji stwierdza się największą średnią oczekiwaną długość życia w momencie narodzin spośród krajów RMB. Por. www.indexmundi.com (dostęp 5.07.2011).

usług. Prawdopodobnie wiąże się to z wydobyciem i przetwarzaniem ropy naftowej w tym kraju.

Powyższe mierniki umożliwiają bardzo pobieżną analizę sytuacji poszczególnych gospodarek narodowych, jednak ten ogólny obraz na potrzeby niniejszej oceny wydaje się wystarczający.

3. Konkurencyjność a zazielenienie gospodarek państw RMB

Dwa najbardziej znane raporty o konkurencyjności gospodarek narodowych to zestawienia publikowane przez IMD (*International Institute for Management Development*) oraz Światowe Forum Ekonomiczne (*World Economic Forum* – WEF). Spośród obu znacznie więcej czynników jest uwzględnianych w rankingu przygotowywanym przez IMD.

W raporcie IMD gospodarka każdego kryterium jest oceniana na podstawie ponad 300 czynników podzielonych na 4 główne grupy, z których każda ma 5 podgrup. Są to¹⁷:

- 1) dokonania ekonomiczne (*Economic performance*) – łącznie 78 czynników podzielonych na podgrupy: gospodarka krajowa, handel międzynarodowy, inwestycje międzynarodowe, zatrudnienie, ceny;
- 2) efektywność polityki rządu (*Government efficiency*) – zespół 71 czynników podzielonych na następujące podgrupy: finanse publiczne, polityka fiskalna, struktura instytucjonalna, prawo biznesowe oraz struktura społeczeństwa;
- 3) efektywność przedsiębiorstw (*Business efficiency*) – 68 czynników przydzielonych do podgrup: produktywność, rynek pracy, finanse, zarządzanie, postawy i wartości;
- 4) infrastruktura (*Infrastructure*) – największy zespół 114 czynników składający się z następujących elementów: infrastruktura podstawowa, infrastruktura technologiczna, infrastruktura naukowo-badawcza, zdrowie i środowisko oraz edukacja.

W raporcie o konkurencyjności WEF natomiast oparto się na 12 głównych grupach wskaźników obejmujących łącznie 111 kryteriów oceny. Do głównych grup zaliczono: instytucje (*Institutions* – 21 elementów oceny), infrastrukturę (*Infrastru-*

¹⁷ www.imd.org (dostęp 5.07.2011).

cture – 9 czynników), otoczenie makroekonomiczne (*Macroeconomic environment* – 6), zdrowie i edukację podstawową (*Health and primary education* – 10), edukację i kształcenie wyższe (*Higher education and training* – 8), wydajność rynku dóbr (*Goods market efficiency* – 15), efektywność rynku pracy (*Labor market efficiency* – 9), rozwój rynku finansowego (*Financial market development* – 9), gotowość technologiczną (*Technological readiness* – 6), wielkość rynku (*Market size* – 2), stopień skomplikowania biznesu (*Business sophistication* – 9) oraz innowacje (*Innovation* – 7)¹⁸. Powyższy ranking całkowicie więc pomija kwestie środowiskowe w gospodarce.

W odniesieniu do kwestii ochrony środowiska i racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych można wykorzystać indeks środowiskowy (*environmental performance index* – EPI). EPI jest przygotowywany przez badaczy z Uniwersytetu w Yale. Konstrukcja tego miernika obejmuje 2 główne składowe: stan środowiska (*Environmenta health*) oraz żywotność ekosystemu (*Ecosystem vitality*). W wypadku tego pierwszego wyróżniono następujące kategorie: obciążenie środowiskowe chorobami, woda (dostęp do wody pitnej i do systemu sanitarnego odprowadzania ścieków) oraz zanieczyszczenie powietrza spowodowane działalnością człowieka. Natomiast w odniesieniu do składowej dotyczącej ekosystemów wyodrębniono następujące grupy czynników: zanieczyszczenie powietrza będące skutkiem zdarzeń naturalnych, woda (w tym jakość wody i jej niedobory), bioróżnorodność i siedlisko (kategoria ta dotyczy ochrony poszczególnych ekosystemów), leśnictwo, rybactwo i rybołówstwo, rolnictwo oraz zmiany klimatu¹⁹. W każdym z wyżej wymienionych rankingów im wyższa liczba punktów, tym lepsza pozycja w danej dziedzinie badanej gospodarki. W tabeli 2 zaprezentowano porównanie wyników dla państw RMB.

W tabeli 2 przedstawiono wynik jako miejsce uzyskane w danym zestawieniu. W *The World Competitiveness Scoreboard* opublikowanym przez IMD, znalazło się 59 ocenianych gospodarek (maksymalna liczba punktów wynosi 100). Szwecja jest najwyżej notowanym państwem europejskim w tym rankingu²⁰. Z kolei zgodnie

¹⁸ www3.weforum.org (dostęp 5.07.2011).

¹⁹ *2010 environmental performance index*, epi.yale.edu (dostęp 7.07.2011).

²⁰ *The world competitiveness scoreboard 2011*, www.imd.org (dostęp 5.07.2011).

z kryteriami WEF w latach 2010–2011 oceniono 139 gospodarek świata, a w poprzednim okresie – 133²¹. W rankingu EPI w 2010 r. oceniono 163 państw²².

Tabela 2. Sytuacja państw RMB według wybranych rankingów

Państwo	Wynik według rankingu				Yale – indeks środowiskowy EPI w 2010 r.
	IMD – raport o konkurencyjności		WEF – raport o konkurencyjności		
	2010 r.	2011 r.	2009–2010	2010–2011	
Dania	13	12	5	9	32
Estonia	34	33	35	33	57
Finlandia	19	15	6	7	12
Litwa	43	45	53	47	37
Łotwa	poza rankingiem		68	70	21
Niemcy	16	10	7	5	17
Norwegia	9	13	14	14	5
Polska	32	34	46	39	63
Rosja	51	49	63	63	69
Szwecja	6	4	4	2	4

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *The world competitiveness scoreboard 2011*, www.imd.org (dostęp 5.07.2011); *The global competitiveness report 2010–2011*, www.weforum.org (dostęp 5.07.2011); *2010 environmental performance index*, epi.yale.edu (dostęp 7.07.2011).

Analizując rankingi konkurencyjności i wskaźnik środowiskowy EPI, można dostrzec, że kraje skandynawskie (Szwecja, Norwegia i Finlandia) oraz Niemcy są notowane wysoko we wszystkich tego typu opracowaniach. Stąd można przyjąć, że dbałość o środowisko w ich wypadku, mimo wymogów związanych z jego ochroną, nie stanowi czynnika znacząco ograniczającego wzrost konkurencyjności²³.

Tę sytuację prawdopodobnie można powiązać z wysokim poziomem innowacji i rozwojem technologii środowiskowych, które zwiększają efektywność wykorzystania zasobów naturalnych, w tym energii. Można więc powiązać „zazielenienie” gospodarki z rozwojem gospodarki opartej na wiedzy. W państwach RMB jest różny poziom wydatków na badania i rozwój (R&D). Relatywnie najwięcej na ten cel

²¹ *The global competitiveness report 2010–2011*, www3.weforum.org (dostęp 5.07.2011).

²² *2010 environmental performance index*, epi.yale.edu (dostęp 7.07.2011).

²³ Jest to dość ogólny wniosek, kwestia ta wymaga dalszych, pogłębionych badań.

w 2009 r. przeznaczają Finlandia (3,96% PKB), Szwecja (3,62% PKB) oraz Dania (3,02 % PKB). Niecałe 3% swojego PKB na R&D przeznaczyły także Niemcy (2,82% PKB), natomiast próg 1% przekroczyły kolejne 3 państwa: Norwegia (1,80% PKB), Estonia (1,42% PKB) oraz Rosja (1,24% PKB). Pozostałe państwa RMB w wydatkach na prace badawczo-rozwojowe nie przekroczyły 1% PKB: Litwa przeznaczyła na ten cel 0,84% PKB, Polska – 0,68% PKB, a Łotwa – 0,46% PKB²⁴.

Część innowacji ma także korzystny wpływ na stan środowiska przyrodniczego dzięki temu, że powodują redukcję zużycia materiałów lub energii, zmniejszają negatywne oddziaływanie na środowisko bądź poprawiają stan zdrowotny mieszkańców i ich bezpieczeństwo. W tym wypadku liderami innowacji o korzystnym wpływie na środowisko były w 2004 r. Łotwa i Polska, w następnej kolejności – Niemcy i Estonia²⁵.

Tabela 3. Produkcja energii w państwach RMB w 2008 r.

Państwo	Udział w produkcji energii pierwotnej ogółem (w %)				
	Energetyka jądrowa	Paliwa kopalne	Gaz ziemny	Ropa naftowa	Energia odnawialna
Dania	0	0	34	54,1	11,9
Estonia	0	82,1	0	0	17,9
Finlandia	36,4	7,1	0	0	56,4
Litwa	71,2	0,5	0	3,6	24,6
Łotwa	0	0,2	0	0	99,8
Niemcy	28,9	37,8	8,5	2,3	22,4
Norwegia	0	1	39,7	53,2	6,1
Polska	0	85,9	5,2	1,1	7,7
Rosja	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych
Szwecja	50,3	0,8	0	0	49,0

Źródło: epp.eurostat.ec.europa.eu (dostęp 7.07.2011).

W części państw RMB znacząco zwiększył się także udział energii pochodzącej z odnawialnych źródeł (OZE: energii wiatru, słonecznej, geotermalnej i z biomasy), zarówno w produkcji (tabela 3), jak i konsumpcji. W innych pozostaje on na względnie stałym (w przypadku Skandynawii – na wysokim) poziomie. W 2008 r.

²⁴ epp.eurostat.ec.europa.eu (dostęp 7.07.2011).

²⁵ *Ibidem*; dla Rosji brak danych.

udział energii odnawialnej w całkowitej konsumpcji energii brutto w Norwegii wynosił 61,9%, w Szwecji – 44,4%, Finlandii – 30,5%, a na Łotwie – 29,9%²⁶.

Niekwestionowanym liderem pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych wśród państw RMB jest Łotwa, a za nią – Finlandia i Szwecja. Najwięcej energii ze źródeł odnawialnych pochodzi ze spalania biomasy i odpadów²⁷. Należy zauważyć, że również te kraje, które były relatywnie wysoko notowane w rankingach konkurencyjności mają najwięcej zarejestrowanych certyfikatów ekologicznych Eco-label w badanej grupie państw²⁸. W 2010 r. w Danii było 56 licencji Eco-label, w Niemczech – 67, a w Szwecji – 27²⁹.

Podsumowanie

Konkurencyjność krajów RMB zależy od wielu różnych czynników. W strategii dla rozwoju RMB wśród wyzwań dla tego obszaru wymieniono m.in. możliwość zrównoważonego rozwoju, zwiększanie dobrobytu i atrakcyjności oraz zapewnienie bezpieczeństwa. Do możliwości rozwoju RMB zaliczono natomiast dobrze wykształconą pracę, innowacyjność, relatywnie dobrze zachowane środowisko przyrodnicze oraz długą tradycję we współpracy międzynarodowej³⁰.

Region Morza Bałtyckiego to grupa państw, które łączy położenie nad Bałtykiem – ekosystemem wrażliwym na zanieczyszczenia, będącym jednocześnie ważną drogą transportu. Aby poprawić sytuację społeczno-gospodarczą na tym obszarze, a także jego konkurencyjność, należałoby – zgodnie ze strategiami i dokumentami UE – m.in. podjąć próbę dalszego „zazielenienia” gospodarki poprzez rozwój ekoinnowacji i technologii środowiskowych, poprawić współpracę oraz wewnętrzną spójność (nie tylko w granicach UE, ale też między krajami UE i pozostałymi z tego regionu). Poszczególne państwa powinny dążyć do znalezienia swojej specjalizacji. Kraje skandynawskie i Niemcy, które są najbardziej zaawansowane w tych dzia-

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ Brak danych dla Rosji.

²⁹ epp.eurostat.ec.europa.eu (dostęp 7.07.2011).

³⁰ *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, The European Economic and Social Committee and the Committee of Regions concerning the European Union Strategy*, ec.europa.eu/regional_policy (dostęp 12.08.2010).

łaniach, są notowane najwyżej (w odniesieniu do innych państw RMB) w rankingach konkurencyjności. Na podstawie analizy przedstawionych powyżej rankingów oraz mierników można więc przyjąć, że wzrost dbałości o środowisko przyrodnicze i szeroko rozumiana ekologizacja gospodarki nie negują wzrostu konkurencyjności w RMB, mimo wyższych wymogów ochrony środowiska. Przedmiot ten wymaga jednak dalszych badań.

Literatura

- Ayala-Carcedo F.J., González-Barros M.R. y, *Economic underdevelopment and sustainable development in the world: conditioning factors, problems and opportunities*, „Environment, Development and Sustainability” 2005, No. 7.
- Borys T., Śleszyński J., *Ekorozwój jako zbiór zasad*, w: *Wskaźniki ekorozwoju*, red. T. Borys, Wydawnictwo Ekonomia i Środowisko, Białystok 1999.
- Fagerberg J., Srholec M., Knell M., *The competitiveness of nations: why some countries prosper while others fall behind*, „World Development” 2007, Vol. 35, No. 10.
- Grabowiecki J., Wnorowski H., *Increase of competitiveness in peripheral regions. The case of the north-eastern region of Poland*, w: *Increasing regional competitiveness. Polish and British experience*, red. B. Kożuch, TNOiK, Toruń 1999.
- Keiner M., *Re-emphasizing sustainable development – the concept of ‘evolution ability’*, „Environment, Development and Sustainability” 2004, No. 6.
- Kompendium wiedzy o gospodarce*, red. E. Cyrson, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa–Poznań 1997.
- Lall S., *Competitiveness indices and developing countries: an economic evaluation of the global competitiveness report*, „World Development” 2001, Vol. 29, No. 9.
- Önsel Ş., Ülegin F., Ulusoy G., Aktaş E., Kabak Ö., Topcu Y.Ý., *A new perspective of the competitiveness of the nations*, „Socio-Economic Planning Sciences” 2008, No. 42.
- Pawłowski G., *Analiza efektywności funkcjonowania instytucji publicznych w aspekcie konkurencyjności polskich regionów. Możliwości zastosowania dla regionu elbląskiego*, „Zarządzanie i Edukacja”, n. spec. I, Warszawa 2000.
- Winiarski B., *Konkurencyjność: Kryterium wyboru czy kierunek strategii i cel pośredni polityki regionalnej?*, w: *Konkurencyjność regionów*, red. M. Klamut, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław 1999.

Wykorzystane źródła internetowe

epi.yale.edu (dostęp 7.07.2011).
epp.eurostat.ec.europa.eu (dostęp 7.07.2011).
www.imd.org (dostęp 5.07.2011).
www.indexmundi.com (dostęp 5.07.2011).
www3.weforum.org (dostęp 5.07.2011).

THE COMPETITIVENESS OF THE BALTIC SEA REGION ECONOMIES AND THEIR ECOLOGISATION

Summary

The Baltic Sea Region (BSR) includes 10 countries surrounding the sea, some of them are members of EU, some not. They have various potentials of development. The aim of the article is to present chosen rankings of the competitiveness and environmental factors and also selected indexes.

Translated by Hanna Kruk

Keywords: competitiveness, Baltic Sea Region (BSR), environment

